

Xiao Li

In the article the theoretical and practical aspects of polyphonic thinking of students-pianists have been cleared out. It is stated that this kind of thinking allows the performer to perceive the architectonics of works organically, to hear and understand the regularities of linear structure of polyphonic opuses. It is noted that the formation of polyphonic thinking is an important part of professional preparation of the future teachers of music, in which interact: the acquisition of knowledge of polyphony as an artistic phenomenon of musical history, experience of perception of polyphonic music as a phenomenon of the composer's polyphonic thinking, practice of interaction between the pianist and the text of the music work as a manifestation of the performing polyphonic thinking, mastering methodological techniques of the work on polyphonic music. Methodical recommendations of the outstanding pedagogues-pianists as for the interpretation of polyphonic genres of canon and fugue from Baroque epoch to works by contemporary Ukrainian composers have been studied.

Keywords: polyphonic thinking of the performer, culture of polyphonic hearing, students-pianists of pedagogical profile, professional training of music teachers, teaching techniques with polyphonic works.

УДК 7.072.3:82.09(477) «1917/1921»(09)

Телячий Ю.В.,

доктор історичних наук, професор
(м. Хмельницький)

Активізація українського мистецтвознавства як складової культуротворчого процесу революційної доби (1917–1921 рр.)

У статті охарактеризовано розвиток українського мистецтвознавства, важливої складової культуротворчого процесу в революційні часи (1917–1921 рр.). Визначено вплив національно-культурного відродження на українське мистецтво загалом та мистецтвознавчу сферу зокрема. Виокремлено актуальні проблеми розвитку мистецького життя в часи УЦР, гетьманату Павла Скоропадського, Директорії УНР, систематизовано найбільш важливі результати в галузях українського мистецтвознавства й мистецтвознавчої критики. Зазначено провідну тематику мистецтвознавчих досліджень. Проаналізовано зміст низки мистецтвознавчих розвідок, контингент дописувачів, найбільш актуальні матеріали. Встановлено особистий внесок у розвиток вітчизняної мистецтвознавчої науки таких дослідників, як Д. Антонович, М. Біляшівський, М. Голубець, Ф. Ернст, Г. Лукомський, М. Макаренко, В. Модзалевський, М. Петров, Г. Павлуцький, В. Січинський, М. Сумцов, С. Таранушенко, К. Широцький, Ф. Шміт, В. Щербаківський, Д. Щербаківський та ін. Узагальнено, що українське мистецтвознавство в 1917–1921 рр. виступало важливою складовою вітчизняного культурного процесу з орієнтацією на національне відродження.

Ключові слова: мистецтвознавство, мистецтвознавча критика, українська культура, національно-культурне відродження, революція.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Українське мистецтвознавство було взаємопов'язане з розвитком і станом образотворчого мистецтва, архітектури та інших галузей мистецтва, який існував в Україні напередодні 1917 р. Початок Української революції в 1917 р. спричинив якісні зміни в мистецькій сфері, що відбилися в мистецтвознавчих розвідках тогочасних вітчизняних дослідників. У сучасних умовах розвитку національної культури важливим є практичне врахування історичного досвіду, набутого в 1917–1921 рр., часи боротьби українців за утвердження державності, що об'єктивно набули визнання й характеристики як період національно-культурного відродження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.... Тема історії мистецтва періоду Української революції 1917–1921 рр. певним чином знайшла відображення в працях істориків, мистецтвознавців, культурологів. Аналіз критичних матеріалів, присвячених проблемі культуротворчої діяльності української інтелігенції, які вийшли друком упродовж 1917–1921 рр., свідчить про їх тісний зв'язок із журналістикою, спеціальною літературно-мистецькою пресою. Мистецька критика повною мірою характеризується як важливий різновид публіцистики революційної доби [19, с. 183]. Окремі аспекти мистецтвознавчої сфери років революції (1917–1921) стали предметом наукового вивчення сучасних вітчизняних дослідників: Є. Антоновича, С. Білоконя, С. Побожій, Ю. Телячого, І. Удріс, Р. Шмагала та ін. [2; 4-5; 24; 37; 39; 51].

Незважаючи на наявність праць, присвячених загальному контексту історії розвитку мистецтва та української культури революційних років, у науковому полі залишилися невирішеними низка проблем, серед них – стан мистецтвознавства в загальному контексті національно-культурного відродження 1917–1921 рр.

Формулювання цілей статті... Виходячи з вищезазначеного, об'єктивнонеобхідним вбачається визначення впливу національно-культурного відродження на розвиток мистецтвознавчої науки в 1917–1921 рр. Важливим завданням визначається встановлення особистого внеску в розвиток національної культури визначних вітчизняних мистецтвознавців того часу.

Виклад основного матеріалу ... У 1917–1921 рр. нового імпульсу, спричиненого національно-культурним відродженням, відчуло й мистецтвознавство, котре на початку ХХ ст., за твердженням Є. Антоновича та І. Удріс, не встигло розв'язати найскладніше завдання – синтетичної побудови загальної історії українського мистецтва. Але серйозні кроки в цьому напрямі були здійснені. Зокрема, К. Широцький на основі попередніх розрізнених праць написав тритомну загальну історію українського мистецтва. Можна констатувати появу на початку ХХ ст., насамперед, київської (та, відповідно, харківської, одеської. – Ю. Т.) наукових шкіл українського мистецтвознавства. Титанічна підготовча праця, здійснена її представниками, створила передумови для успішного розвитку мистецтвознавчої науки в наступні часи [2, с. 234].

Мистецька критика впродовж 1917–1921 рр. виступала засобом регулювання і корекції літературно-мистецького процесу, спілкування письменників і художників з читачами. Із сторінок газет і журналів як широкі народні верстви, так і представники творчої інтелігенції мали змогу довідатися про актуальні питання розвитку мистецького життя в часи УЦР, гетьманату Павла Скоропадського, Директорії УНР, про головні здобутки в галузі українського мистецтва. Тогочасна літературно-мистецька критика підтримувалася і забезпечувалася як нормами і кодифікаційними правилами, так і громадською думкою інтелігенції. Основні її жанри революційного періоду: рецензія, стаття проблемного чи оглядового характеру, творчий портрет, есе, фейлетон, пародія, некролог, монографія, дискусія, лист-звернення тощо. Стан мистецтвознавчої критики в 1917–1921 рр. особливо рельєфно простежується крізь призму визначення особистого внеску визначних українських учених, істориків мистецтва, мистецтвознавців у загальному контексті вітчизняної науки, освіти та культури.

Постійне зацікавлення українською образотворчою старовиною простежується в діяльності Миколи Сумцова (1854–1922 рр.). Про зацікавленість ученого проблемою вивчення українського образотворчого мистецтва свідчить його стаття «До Всеросійського з'їзду художників», делегатом котрого він був обраний від Харківського університету [35]. За даними на вимогу секретаря УАН А. Кримського від 1 січня 1919 р. у зв'язку з обранням його дійсним її членом (1918 р.), він був автором 814 праць [12]. Під час революційних подій 1917–1920 рр. в умовах громадянської війни та розрухи, незважаючи на хворобу, вчений підготував до видання і надрукував понад 50 праць, присвячених різнобічним питанням, видатним діячам української культури (Г. Сковороді, Т. Шевченку, П. Кулішу, О. Потебні, І. Нечую-Левицькому, Ф. Мочульському, Ф. Вовку та ін.) [17, с. 18]. Серед них актуальністю виділяються такі роботи як «Вага і краса української народної поезії», «Памяти С. И. Васильковского», «Пушкин и Шевченко», «Чествование памяти Потебни в Армении» (1917 р.), «Історичні зразки українського літературного єднання», «Начерк розвитку української літературної мови», «Пам'яті Нечуй-Левицького», «Слобожане: історико-етнографічна розвідка», «Слобожанщина і Шевченко», «Хрестоматія по українській літературі» (1918 р.), «Пантелеймон Куліш» (1919 р.) та ін. [29-34; 17, с. 119-121].

Наукова діяльність Федора Шміта (1888–1942 рр.) – завідувача кафедри історії і теорії мистецтва Харківського університету, зосереджувалася переважно на загальних питаннях соціології, психології, теорії мистецтва, проблемах музеєзнавства. У травні 1918 р. газета «Наш день» надрукувала два його відгуки про виставку «Союзу мистецтв» із критичними зауваженнями про експоновані роботи художників «Союзу Семи», котрі спричинили появу в журналі «Колосья» відкритого листа-протесту «Сімки». 28 січня 1919 р. Ф. Шміт написав мистецтвознавчу статтю для «Збірника нового мистецтва» [55, с. 74]. У 1919 р. з'явився його ґрунтовний нарис з теорії мистецтва «Искусство – его психология, его стилистика, его эволюция» [53]. Дослідник створив першу вітчизняну синтетичну історію мистецтва, яка викликала неоднозначний суспільний резонанс. Того ж 1919 р. вийшло ще одне дослідження мистецтвознавця «Искусство древней Руси-Украины» [54]. Автор писав: «Жоден народ у світі не забув так ґрунтовно свого минулого, не втратив з минулим так рішуче всі свої зв'язки, не демонструє до пам'ятників своєї рідної старовини такого цілковитого байдужжя, як ми, знизу доверху...» [24, с. 106]. У рецензії на неї О. Білецького «В зашити національної святини», від 3 серпня 1919 р. зазначено, що «...книжка писалася «в страшні часи» безвихідного становища нашого політичного життя. Вона побачила друк незадовго перед тим, коли в нас знову замайоріла віра в можливість виходу. Зараз ми можемо і не прийняти заголовних песимістичних рядків першої глави про те, що на місці загиблої Російської імперії, підірваної зсередини, – «виникають і будуть виникати нові державні утворення». Сьогодні ми віримо, що міцний моноліт буде знову з'єднаний – на цей раз не цементом із крові та сліз, а єднанням взаємної любові та поваги племен і народностей. Влітку 1918 року не всі могли в це вірити:

Україна відхрещувалася від Русі [Росії], як від злого привида...» [3]. У період «червоного терору» Ф. Шміта було заарештовано більшовиками разом з кількома мистецтвознавцями по обвинуваченню про підписання влітку 1919 р. в часи денікінської окупації м. Харкова викривального антибільшовицького «Звернення вчених Півдня Росії до вчених Західної Європи». В результаті (за рішенням трибуналу) вчений одержав умовний термін покарання [24, с. 127]. У лютому–березні 1920 р. в журналі «Пути творчества» Ф. Шміт надрукував статтю про «Сборник нового искусства», одним із авторів котрого він був також [55, с. 74].

За рекомендацією Федора Шміта при кафедрі теорії й історії мистецтв Харківського університету для підготовки до викладацької діяльності на посаді асистента красних мистецтв і старожитностей в 1917 р. працював випускник університету 1916 р. Степан Таранушенко (1889–1976 рр.). Влітку 1917 р. університет направив його разом з Д. Гордесвим до м. Тифліс і Мцхет для ознайомлення з грузинською та вірменською архітектурою. На запрошення мовознавця М. Марра він виїхав на місяць до Вірменії, на городище Ані, взяв участь у науковій експедиції по Вірменії. У 1918 р. дослідник склав два розділи до каталога Виставки народного мистецтва і матеріалів приватних збірок, що відбулася в м. Лебедині, подав про неї інформацію в газету «Южный край». Згодом його обрали на посаду доцента Полтавського історико-філологічного факультету, а в 1920 р. – на посаду ад'юнкт-професора [4; 43, арк. 1-2].

Знаним вітчизняним мистецтвознавцем був Дмитро Антонович (1877–1945 рр.), український громадсько-політичний діяч. У 1917 р. він – член УЦР, один із засновників УАМ, у 1918 р. – член уряду УНР, у часи Директорії – очільник мистецького управління в уряді В. Чехівського, керівник дипломатичних місій УНР за кордоном [1].

Наукове мистецтвознавство в м. Києві в 1917–1921 рр., як і раніше, розвивалося в університеті св. Володимира та духовній академії (де, передусім, приділялася увага історії церкви). З академією пов'язана й робота професора Миколи Петрова (1840–1921 рр.), котрий ввійшов в історію українського літературознавства як автор популярних «Нарисів з історії нової української літератури» (1889 р.) [2, с. 113].

У Київському університеті проходила багатолітня викладацька та наукова діяльність професора Григорія Павлуцького (1861–1924 рр.) – першого представника університетської науки, що цілковито зосередився на вивченні українського мистецтва. Є всі підстави вважати його особистістю, що вплинула на розвиток не лише українського, а й російського мистецтвознавства. Як учений-фахівець він об'єктивно оцінював еволюцію мистецтва, спираючись на культурно-історичний метод досліджень. Володіючи глибокими знаннями в різних галузях мистецтвознавства, Г. Павлуцький віддавав перевагу найменш дослідженій, публікуючи одним із перших праці узагальнюючого характеру з історії українського мистецтва. Їх позитивним аспектом було утвердження національної своєрідності та високих художніх якостей української мистецької школи як складової світового художнього процесу [2, с. 134]. Г. Павлуцький – один із фундаторів вітчизняної школи мистецтвознавства 1917–1921 рр., який, за висловлюванням Ф. Ернста, був «...довгий час майже єдиним істориком українського мистецтва». Антикознавець, він досліджував історію архітектури й народного декоративного мистецтва України. Його учнями були такі знані мистецтвознавці, як Д. Антонович, С. Гіляров, Ф. Ернст, В. Щербаківський та ін. [28, с. 118].

Видатним представником українського мистецтвознавства революційної доби став Кость Широцький (1886–1919 рр.). Його наукові ідеї, теорії, методи належать до найвагоміших досягнень українського мистецтвознавства початку ХХ ст. Провідною тенденцією праць К. Широцького стало утвердження значимості й своєрідності національного мистецтва [2, с. 35]. З початком революційних подій 1917 р. він повернувся до Києва з Петрограда, завідував секцією охорони пам'яток старовини та мистецтва МНО, читав лекції з історії мистецтва в Київському народному університеті, був обраний на посаду професора новоствореного КПДУУ, але передчасна смерть обірвала його життєвий шлях і плідну громадську, наукову, мистецтвознавчу діяльність. Його «Путівник по Києву» (1917 р.) став віхою у вивченні низки питань української мистецької класики [45]. Думки про розвиток, актуальні проблеми українського образотворчого мистецтва, вчений виклав у «Листах про мистецтво» (квітень, червень 1917 р.). [46, с. 1-2]. У черговій серії «Листів...», надрукованих 23 червня 1917 р., мистецтвознавець виступив на захист української культури [47, с. 1]. У 1918 р. мистецтвознавець видрукував окремими виданнями праці «Старовинне мистецтво на Україні», «Українська штука за часів старокнязівських», а 1919 р. випустив серію карток (144 листівки) з українського мистецтва [48-50]. Ряд мистецтвознавчих розвідок автора в 1917–1920 рр. були надруковані в періодичній пресі, зокрема в «Записках НТШ», «Книгарі», «ЛНВ» та ін. [11]. Значну увагу К. Широцький приділяв охороні національних культурно-архітектурних пам'яток, зокрема св. Софії Київської [41-42]. Несподівана хвороба та передчасна смерть обірвали життєвий і творчий шлях К. Широцького.

Вагомий внесок у розвитку українського мистецтвознавства належить Миколі Біляшівському (1867–1926 рр.) [25, с. 113]. З перших революційних днів 1917 р. він виступив з ініціативою та

закликом щодо охорони та збереження культурно-історичних цінностей. В умовах революції та війни це питання було особливо актуальним (Звернення «Бережіть рідну старовину» (9 квітня 1917 р.) [6]. Враховуючи його заслуги перед українським мистецтвом у галузі збереження культурної спадщини, 26 квітня 1918 р. вченого обрали Почесним академіком УАМ. Великих зусиль М. Біляшівський докладав для організації музейної справи в статусі комісара по охороні пам'яток старовини та мистецтва, очолюючи відповідний Комітет державного рівня. За словами А. Винницького (після 1918 р.), «Далі почалася руїна...Всі сили йшли на те, щоб здобути собі шматок хліба» [7, с. 10].

Самовідданим патріотом української культури був і Данило Щербаківський (1877–1927 рр.) – музейник, мистецтвознавець. Після повернення з фронту Першої світової війни він оселився в м. Києві, активно включився в культуротворчу, мистецтвознавчу роботу, став вченим секретарем (згодом – академіком) УАМ, вченим секретарем секції мистецтв Українського наукового товариства (вересень 1918 р.–травень 1919 р.) [5, с. 160]. Як і ряд фахівців 1917–1921 рр., він цікавився питанням критеріїв вивчення українського народного мистецтва, зокрема проблемою підходу до мистецької спадщини як до цілісного явища. З даного питання відбувалися дискусії між фахівцями, зокрема збереглося друковане свідчення виступу Г. Павлуцького «Деякі питання про народне мистецтво» на засіданні секції мистецтв Українського наукового товариства 25 грудня 1920 р. [10, с. 165-166; 2, с. 178-179].

Серед вітчизняних мистецтвознавців 1917–1921 рр., що тяжіли до київської школи, своїми поглядами характерно вирізнявся Вадим Модзалевський (1882–1920 рр.), який особливо активно працював у галузі українознавства взагалі й історії мистецтва зокрема. Власні погляди на низку питань історії давнього українського мистецтва вчений виклав у нарисі «Основні риси українського мистецтва» (м. Чернігів, 1918 р.), котрий дещо виокремлюється від робіт аналогічного характеру. Метою дослідження було, за словами автора, ознайомлення широкого кола читачів з найвищими досягненнями вітчизняного мистецтва та визначення можливих подальших шляхів його розвитку силами творчої інтелігенції новоствореної Української держави [21]. Ще одна праця В. Модзалевського революційних років (1918 р.) узагальнила розшукані ним архівні відомості про історію Лубенського Мгарського монастиря [20]. На жаль, передчасна смерть обірвала життєвий шлях цієї творчої особистості.

Після закінчення Київського університету фундаментально зайнявся підготовкою мистецтвознавчого дослідження київської архітектури XVII–XVIII ст. Федір Ернст (1891–1949 рр.), за виконання котрого 1919 р. був відзначений золотою медаллю [52, с. 39]. Того ж 1919 р. у м. Києві він видав мистецтвознавчу працю «Українське мистецтво XVII–XVIII ст.» зі спробою узагальненої характеристики розвитку українського мистецтва на вказаних етапах історичного розвитку [9]. Ця праця стала реальним кроком на шляху створення загальної історії українського мистецтва і певною мірою підсумком попередніх досягнень науки [2, с. 191]. Саме він одним із перших визначив предмет українського мистецтвознавства. 2 вересня 1919 р. його обрали редактором мистецтва біографічної комісії ВУАН (у картотеці нараховувалося понад 5 тис. імен). У 1918 р. – надрукував низку праць з історії української архітектури [8]. Особливої уваги заслуговує брошура «Художественные сокровища Киева, пострадавшие в 1918 г. с иллюстрациями» (К.: ГУРО, 1918. – 21 с.), в якій докладно зафіксував пам'ятники і твори мистецтва, що зазнали цілковитої руйнації, були частково знищені або експропрійовані під час більшовицької агресії [23].

До найавторитетніших українських мистецтвознавців 1917–1921 рр. належить Георгій Лукомський (1884–1928 рр.). Разом із діячами Петербурзької громади Г. Нарбутом, В. Модзалевським та ін. він резепрентував новітнє українське мистецтво, поряд із К. Широцьким, В. Щербаківським, В. Кричевським стояв біля витоків національного стилю в модерній архітектурі й образотворчому мистецтві, активно виступаючи проти новітнього архітектурного несмаку. Саме він був пропагандистом широкого будівництва у містах і містечках України будинків у т. зв. українському стилі й разом з В. Кричевським, Г. Павлуцьким, О. Сластьоном, В. Щербаківським став ідеологом українського модерну, вважаючи його основною складовою типові риси цивільної і культурної архітектури козацької України. Події 1917–1921 рр. докорінно вплинули на погляди Г. Лукомського, його ментальність інтелігента-лівобережця змінилася активною державницькою позицією, спробою створення мистецької секції в УАН, мистецтвознавчою та пам'яткоохоронною діяльністю. Власну діяльність у даному контексті він розглядав як необхідну для української держави, через що й мав проблеми з представниками Добровольчої армії А. Денікіна та науковцями, котрі перебували на «єдинонеділимих» позиціях. Саме ці та інші причини змусили його вдатися до політичної еміграції [16, с. 3, 10, 13, 14]. Перу Г. Лукомського належить рисунок Петропавлівської церкви в м. Києві (1918 р.) [13, с. 63]. У 1917 р. в м. Петрограді він видав мистецтвознавчі розвідки «Луцкий замок», «Старинные усадьбы Харьковской губернии» [14-15].

У 1917–1919 рр. на посаді старшого науковця Ермітажу перебував випускник Петербурзького археологічного інституту сумчанин Микола Макаренко (1877–1936 рр.), який упродовж 1914–

1918 рр. працював над історією українського мистецтва. В 1919 р. він повернувся в Україну і з 30 травня очолив головну секцію мистецтв Українського наукового товариства, а з 1920 р. очолив музей Богдана та Варвари Ханенків. Його наукова біографія завжди була пов'язана з українською культурою [5, с. 159].

У революційний період став формуватися мистецтвознавчий хист Володимира Січинського [36]. Перебуваючи в м. Кам'янці-Подільському, у 1918 р. він опублікував першу статтю, котру присвятив проблемі побудови громадських будинків в українському селі [26]. Наступного 1919 р. у його оцінці читачі ознайомилися з рецензією естетичної якості декорацій, створених художником М. Бурачеком для вистави театру М. Садовського у м. Кам'янці-Подільському [27]. На часи революції випало й становлення творчої особистості Івана Врони (1887–1970 рр.), уродженця Холмщини, випускника Московської художньої студії К. Юона (1914 р.), згодом авторитетного мистецтвознавця, організатора мистецької освіти [18, с. 138]. Разом із розвідками мистецтвознавчого характеру він створив оригінальні твори, зокрема портрет доньки Ірини, власний автопортрет (1918 р.) [44, арк. 35 зв.]. Тісні зв'язки з Україною в непростих умовах революційної ситуації зберігав дослідник вітчизняної культури Степан Яремич (1869–1939 рр.), який з 1900 р. проживав у м. Петербурзі [2, с. 218].

Усвідомлюючи потребу читачів та фахівців у новій європейській літературі з мистецтвознавства, українські вчені перекладали окремі видання з іноземних мов на українську. Так, О. Барвінський переклав із французької мови «Філософію штуки» професора мистецтва Г. Тена. Однак видання книги в м. Торонто (1917 р.) робило її недоступною не лише широким колам читачів, а й фахівцям-мистецтвознавцям [40]. Однією з найбільш оригінальних праць теоретичного характеру в галузі мистецтвознавства революційного часу вважається твір Віктора Обюртена «Мистецтво вмирає», перекладений Лесем Курбасом. У передмові, підписаній 14 червня 1918 р., перекладач відразу зазначив, що його мета полягала в розумінні поставленої проблеми, він усвідомлював важливість суспільного, естетичного значення мистецтва в нових революційних умовах у масштабах європейського й світового формату розвитку культури. Головна мета перевидання цієї роботи – зацікавити людей мистецтвом, заінтересувати їх до творчості в духовній сфері [22, с. 3-4].

За повідомленнями журналу «Книгар» (лютий 1919 р.), київське видавниче товариство «Друкар» готувало художнє видання «Українського старовинного портрету» у двох об'ємних томах за редакцією М. Біляшівського, Г. Нарбута (Ф. Ернста – Ю. Т.?), В. Модзалевського, К. Широцького та Д. Щербаківського як альбом з 200 історичними портретами й біографіями до них [11, с. 158].

У контексті об'єднавчого державотворчого процесу 1917–1921 рр. наддніпрянських і західноукраїнських земель заслугове на увагу мистецтвознавча діяльність галичанина Миколи Голубця (1892–1942 рр.). На той час (1917 р.) він уже сформувався як активний громадський діяч, авторитетний дослідник української історії, культури й науки, здібний літератор, котрого добре знали в середовищі творчої інтелігенції Галичини та Наддніпрянщини. Ім'я молодого галичанина напрочуд легко долучилося до плеяди таких мистецтвознавців, як Д. Антонович, В. Кричевський, К. Широцький, М. Шумицький, В. Щербаківський та ін. М. Голубець у 1917–1921 рр. активно займався культуротворчою працею на користь утвердження української державності, сприяв консолідації зусиль представників Галичини і Наддніпрянщини щодо розвою національної культури. Він популяризував кращі зразки творів літераторів, митців, як українського, так і світового виміру, утверджуючи патріотичні почуття в широких колах українського народу. Значною мірою цьому сприяв його особистий приклад як мистецтвознавця, літератора, критика, редактора [38].

Висновки... Отже, українське мистецтвознавство й мистецька критика в 1917–1921 рр. стали важливими складовими вітчизняного культурного процесу з орієнтацією на національне відродження, оригінальною формою взаємовідносин між читачами, рецензентами, літераторами та художниками. Завдяки окремим розвідкам, рецензіям як на окремі книжкові видання, так і на мистецькі виставки, читачі мали змогу довідатися про творчий доробок представників інтелігенції, скласти загальне уявлення про хід національно-культурного відродження в різних регіонах України за УЦР, гетьманату Павла Скоропадського, Директорії УНР. Із мистецтвознавчих праць громадськість відкривала імена художників, знайомила з новими тенденціями мистецького процесу. Значною мірою цьому сприяло прагнення дослідників доносити інформацію не лише зі сторінок фахових видань, а й зі шпальтів популярної періодики. Можна констатувати недостатню увагу критиків до культурних проблем національних меншин. Заслугове на схвалення факт появи в революційні роки перших фундаментальних узагальнюючих праць із історії українського образотворчого мистецтва Д. Щербаківського, М. Голубця та ін., а також переклад українською мовою авторитетних зарубіжних видань із актуальних проблем культури, мистецтва тощо. Все це свідчило про початок створення в 1917–1921 рр. вітчизняної школи дослідників національної культури. На жаль, дані тенденції мали нетривалий характер.

Активність розвитку мистецтвознавства засвідчила початок формування вітчизняних наукових шкіл мистецтвознавців під керівництвом таких авторитетних учених і дослідників, як Д. Антонович, М. Біляшівський, Ф. Ернст, Г. Лукомський, В. Модзалевський, В. Січинський, М. Сумцов, С. Таранушенко, К. Широцький, Ф. Шміт, В. і Д. Щербаківські та ін. Узагальнюючи здобутки української інтелігенції в 1917–1921 рр., можна констатувати, що результати мистецької творчості підтвердили факт національно-культурного відродження в Україні впродовж революційного періоду.

Список використаних джерел і літератури:

1. Антонович Дмитро Володимирович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Антонович_Дмитро_Володимирович. – Дата звернення : 13.12.2013.
2. Антонович Є. А. Українське мистецтвознавство кінця XIX – початку XX століття: національне образотворче мистецтво в працях учених київської школи : [моногр.] / [Є. А. Антонович, І. М. Удріс ; за ред. проф. Є. А. Антоновича]. – К. : Альтерпрес, 2007. – 272 с. : іл.
3. Белецький А. И. В защиту национальной святыни // Рец. на кн. : [Проф. Ф. И. Шмит. Искусство древней Руси – Украины. Изд-во «Союз». 1919. 112 с.] / А. И. Белецкий // Новая Россия. – 1919. – № 65. – 3 августа.
4. Білокінь С. Велетень мистецтвознавства [С. Таранушенко] [Електронний ресурс] / Сергій Білокінь. – Режим доступу : <http://www.s-bilokin.name/Personalia/Taranushenko.html>. – Дата звернення : 14.08.2013.
5. Білокінь С. Паралельна історія УРСР. Большевики і українська культурна спадщина / С. Білокінь // Перші читання пам'яті М. Ф. Біляшівського : матеріали наук. конф. (22 черв. 2005 р.). – К. : Артанія Нова, 2006. – С. 131–175.
6. Біляшівський М. Бережіть рідну старовину / М. Біляшівський // Нова Рада. – 1917. – 9 квіт. – № 10. – С. 3.
7. Винницький А. Микола Теодорович Біляшівський. Його життя та музейна робота / А. Винницький. – К., 1926. – 13 с.
8. Ернст Ф. Київські архітекти XVIII віку / Ф. Ернст // Наше минуле. – 1918. – Ч. I. – С. 98–118.
9. Ернст Ф. Українське мистецтво XVII – XVIII ст. / Ф. Ернст. – К., 1919. – 32 с.
10. Збірник секції мистецтв Українського наукового товариства. – К., 1921. – С. 65–66.
11. Іваневич Л. А. Кость Широцький (1886–1919): науковець, просвітник, педагог / Л. А. Іваневич. – Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2011. – 245 с.
12. Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – Ф. 36. Архів Кримського А. Ю. – Спр. 36. Лист Сумцова М. Ф. Кримському А. Ю. 1 січня 1919 р., 1 арк.
13. Лагутенко О. Українська графіка першої третини XX століття : [моногр.] / Ольга Лагутенко. – К. : Грані-Т, 2006. – 240 с.
14. Лукомський Г. К. Луцкий замок / Г. К. Лукомский. – Пг., 1917. – 15 с.
15. Лукомський Г. К. Старинныя усадьбы Харьковской губернии. Издано в пользу сгоревшей церкви в с. Лютовке. Часть первая. Уезды: Ахтырский, Богодуховский, Валковский, Волчанский, Сумский, Харьковский / Г. К. Лукомский. – Пг. : Т-во Р. Голике и А. Вильборг, 1917. – 99 с. : илл.
16. Лукомський Г. К. З української художньої спадщини / Г. К. Лукомський. – К. : Українські пропілеї, 2004. – 712 с. : іл.
17. Микола Федорович Сумцов (Бібліографічний покажчик). – К. : Рідний край, 1999. – 240 с.
18. Митці України: Енциклопедичний довідник / упоряд. : М. Г. Лабінський, В. С. Мурза ; за ред. А. В. Кудрицького. – К. : УЕ, 1992. – 848 с. : іл.
19. Мовчан Р. Український модернізм 1920-х : портрет в історичному інтер'єрі : [моногр.] / Раїса Мовчан. – К. : Стило, 2008. – 544 с.
20. Модзалевський В. Л. Будівання церков в Лубенському Мгарському монастирі в рр. 1682–1701. З приводу 300-річчя його заснування / В. Л. Модзалевський // Наше минуле. – 1918. – № 3. – 32 с. (окремий відбиток).
21. Модзалевський В. Л. Основні риси українського мистецтва / В. Л. Модзалевський ; мал. Павли Діденко. – Чернігів : друк Г. М. Веселої, 1918. – 30 с.
22. Обюртен В. Мистецтво вмірає / Віктор Обюртен ; переклав Лесь Курбас. – К. : Грунт, друкарня «Друкар Польський», 1918. – 54 с.
23. Ол. Бл. Державний військово-історичний музей / Ол. Бл. // Галицький голос. – 1919. – 29 верес. – Ч. 5. – С. 2.
24. Побожій С. І. З історії українського мистецтвознавства : зб. статей / С. І. Побожій. – Суми : Університетська книга, 2005. – 184 с. : іл.

- 25.Примак А. Внесок Миколи Федотовича Біляшівського в науково-просвітницьку діяльність / А. Примак // Перші читання пам'яті М. Ф. Біляшівського : матеріали наук. конф. (Київ, 22 черв. 2005 р.). – К. : Артанія Нова, 2006. – С. 111–114.
- 26.Січинський В. Громадські будинки / В. Січинський // Село (м. Кам'янець-Подільський). – 1918. – № 36–37. – С. 17–20.
- 27.Січинський В. Декорація художника Бурячка / В. Січинський // Життя Поділля (м. Кам'янець-Подільський). – 1919. – 26 берез. – С. 4.
- 28.Сторчай О. Художні твори Григорія Павлуцького на київських виставках 1910-х років / О. Сторчай // Образотворче мистецтво. – 2013. – № 2 (86). – С. 118–119.
- 29.Сумцов М. Ф. Вага і краса української народної поезії / М. Ф. Сумцов. – [2-е вид.]. – Черкаси : Сіяч, 1917. – 64 с.
- 30.Сумцов М. Ф. Історичні зразки українського літературного єднання / М. Ф. Сумцов. – [2-е вид.]. – Черкаси : Сіяч, 1918. – 12 с.
- 31.Сумцов М. Ф. Начерк розвитку української літературної мови / М. Ф. Сумцов. – Харків : Союз, 1918. – 40 с.
- 32.Сумцов М. Ф. Слобожане: історико-етнографічна розвідка / М. Ф. Сумцов. – Харків : Союз, 1918. – 240 с.
- 33.Сумцов М. Ф. Хрестоматія по українській літературі. Для народніх вчителів, шкіл учительських та середніх і для самоосвіти / Сумцов М. Ф., Плевако М. А. – Ч. I. Народня словесність і стара література (XI – XVIII століття) / зложили : М. Сумцов, М. Плевако, при участі Д. Багалія. – Харків : Союз, 1918. – 152 с. : іл.
- 34.Сумцов Микола Федорович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://histori.pl.ua/Сумцов_Микола_Федорович. – Дата звернення : 06.11.2011.
- 35.Сумцов Н. К. Всеросійському съезду художників / Н. Сумцов // Вестник Харьковского историко-филологического общества. – Харьков, 1911–1913. – Вып. 1. – С. 52–57.
- 36.Телячий Ю. В. В. Ю. Січинський та П. І. Холодний : співпраця в галузі українського мистецтва / Ю. В. Телячий // Поділля в житті, діяльності і творчості Юхима Січинського та Володимира Січинського : зб. матеріалів міжнар. наук.-краєзн. конф., присвяч. 150-річчю від дня народж. Ю. Січинського і 115-річчю від дня народж. В. Січинського. – Кам'янець-Подільський : К. ПНУ імені Івана Огієнка, 2010. – С. 191–195.
- 37.Телячий Ю. В. Журнал «Наше минуле» (1918 р.) як джерело дослідження культуротворчої діяльності української інтелігенції / Ю. В. Телячий // Наукові праці Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. І. Огієнка : зб. за підсумками звітної наук. конф. викладачів, докторантів і аспірантів, присвяч. 90-річчю Кам'янець-Подільського нац. ун-ту. – [в 5 т.]. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2008. – Т. 1, вип. 7. – С. 88–91.
- 38.Телячий Ю. В. Культурологічні студії Миколи Голубця (1917–1920) / Ю. В. Телячий // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Історичні науки. – Кам'янець-Подільський : К. ПНУ ім. І. Огієнка, 2010. – Вип. 3. – С. 406–415.
- 39.Телячий Ю. В. Українська літературно-мистецька інтелігенція в національно-культурному відродженні (1917–1921 рр.) : [моногр.] / Ю. В. Телячий. – Тернопіль : ТЗОВ «Терно-граф», 2014. – 600 с.
- 40.Тен Г. Філософія штуки / Г. Тен. – Торонто : Друкарня «Робітничого Слова», 1917. – Ч. I. – 125 с.
- 41.Тисяченко Г. (Широцький К.) До реставрування св. Софії Київської / Тисяченко Г. (Широцький К.) // Нова Рада. – 1918. – 28 лист. – С. 2.
- 42.Тисяченко Г. (Широцький К.) До реставрування св. Софії Київської / Тисяченко Г. (Широцький К.) // Нова Рада. – 1918. – 30 лист. – С. 2.
- 43.Центральний державний архів-музей літератури та мистецтва України. – Ф. 50. Таранушенко С. А. – Оп. 1. – Спр. 6. Автобіографія Таранушенко С. А., 6 арк.
- 44.Центральний державний архів-музей літератури та мистецтва України. – Ф. 358. Врона І. І. – Оп. 1. – Спр. 382. Альбом з малюнками. Акварель, олівець. 1912–1917 рр., 43 арк.
- 45.Широцький К. В. Київъ: Путеводитель с планом г. Киева и 58 иллюстрациями / К. Широцький. – К. : издание В. С. Кульженко, 1917. – 346 с.
- 46.Широцький К. Листи про мистецтво / К. Широцький // Нова Рада. – 1917. – 28 квіт. – № 25. – С. 1–2.
- 47.Широцький К. Листи про мистецтво / К. Широцький // Нова Рада. – 1917. – 23 черв. – № 71. – С. 1.
- 48.Широцький К. Старовинне мистецтво України / К. Широцький. – К.: Криниця, 1918. – 23 с.
- 49.Широцький К. Українська штука за часів старокнязівських / К. Широцький. – К., 1918. – 15 с.

50. Широцький К. Українське мистецтво (в серії карток) / К. Широцький. – К. : Друкар, 1918. – 144 листівки.
51. Шмагало Р. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX ст.: структурування, методологія, художні позиції / Р. Шмагало. – Львів : Українські технології, 2005. – 528 с. : 742 іл.
52. Шмагало Р. Словник митців-педагогів України та з України у світі (1850–1950 pp.) / Р. Шмагало. – Львів : Українські технології, 2002. – 144с., іл.
53. Шмит Ф. И. Искусство – его психология, его стилистика, его эволюция / Ф. И. Шмит. – Харьков : Союз, 1919. – 328 с.
54. Шмит Ф. И. Искусство древней Руси-Украины / Ф. И. Шмит. – Харьков : Союз, 1919. – 112 с.
55. Яськов В. Г. Борис Косарев о Велемире Хлебникове в Харькове летом 1919 года [Электронный ресурс] / В. Г. Яськов. – Режим доступа : <http://www.ka2.ru/hadisy/jaskov.html>. – Дата обращения : 12.12.2013.

Транслітерований список літератури:

1. Antonovych Dmytro Volodymyrovych [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: http://uk.wikipedia.org/wiki/Antonovych_Dmytro_Volodymyrovych, Data zvernennia: 13.12.2013.
2. Antonovych Ye. A. Ukrainske mystetstvoznavstvo kintsia XIX – pochatku XX stolittia: natsionalne obrazotvorche mystetstvo v pratsiakh uchenykh kyivskoi shkoly: [monohr.], Kyiv, 2007, 272 p.
3. Beleckij A. I. V zashhitu nacional'noj svjatyni, Novaya Rossiya, 1919, Vol. 5, 3 avgusta.
4. Bilokin S. Veletem mystetstvoznavstva [S. Taranushenko] [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: <http://www.s-bilokin.name/Personalialia/Taranushenko.html>, Data zvernennia: 14.08.2013.
5. Bilokin S. Paralelna istoriia URSR. Bolshevyky i ukrainska kulturna spadshchyna, Pershi chytannia pamiati M. F. Biliashivskoho: materialy nauk. konf. (22 cherv. 2005 r.), Kyiv, 2006, pp. 131–175.
6. Biliashivskiy M. Berezhit ridnu starovynu, Nova Rada, 1917, 9 kvit. – Vol. 10, pp. 3.
7. Vynnytskyi A. Mykola Teodorovych Biliashivskiy. Yoho zhyttia ta muzeina robota, Kyiv, 1926, 13 p.
8. Ernst F. Kyivski arkhyteky KhVIII viku, Nashe mynule, 1918, Part I, pp. 98–118.
9. Ernst F. Ukrainske mystetstvo XVII – XVIII st., Kyiv, 1919, 32 p.
10. Zbirnyk sektsii mystetstv Ukrainskoho naukovo-hovarystva, Kyiv, 1921, pp. 65–66.
11. Ivanevych L. A. Kost Shyrotskiy (1886–1919): naukovets, prosvitnyk, pedahoh, Khmelnytskyi, 2011, 245 p.
12. Instytut rukopysu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho. – F. 36. Arkhiv Krymskoho A. Yu. – Spr. 36. Lyst Sumtsova M. F. Krymskomu A. Yu. 1 sichnia 1919 r., 1 ark.
13. Lahutenko O. Ukrainska khrafika pershoi tretyny KhKh stolittia: [monohr.], Kyiv, 2006, 240 p.
14. Lukomskij G. K. Luckij zamok, Sankt-Peterburg, 1917, 15 p.
15. Lukomskij G. K. Starinny'ye usad'by Har'kovskoj gubernii. Izdano v pol'zu sgorevshej cerkvi v s. Lyutovke. Chast' pervaya. Uezdy: Ahtyrskij, Bogoduxovskij, Valkovskij, Volchanskij, Sumskij, Har'kovskij, Pg., 1917, 99 p.
16. Lukomskiy H. K. Z ukrainskoi khudozhnoi spadshchyny, Kyiv, 2004, 712 p.
17. Mykola Fedorovych Sumtsov (Bibliohrafichni pokazhchyk), Kyiv, 1999, 240 p.
18. Myttsi Ukrainy: Entsyklopedychnyi dovidnyk, Kyiv, 1992, 848 p.
19. Movchan R. Ukrainskyi modernizm 1920-kh: portret v istorychnomu interieri: [monohr.], Kyiv, 2008, 544 p.
20. Modzalevskiy V. L. Buduvannia tserkviv v Lubenskomu Mharskomu monastyri v rr. 1682–1701. Z pryvodu 300-richchia yoho zasnuvannia, Nashe mynule, 1918, Vol. 3, 32 p.
21. Modzalevskiy V. L. Osnovni rysy ukrainskoho mystetstva, Chernihiv, 1918, 30 p.
22. Obiurten V. Mystetstvo vmirai, Kyiv, 1918, 54 p.
23. Ol. Bl. Derzhavnyi viiskovo-istorychnyi muzei, Halytskyi holos, 1919, 29 veres, Part 5, pp. 2.
24. Pobozhii S. I. Z istorii ukrainskoho mystetstvoznavstva, Sumy, 2005, 184 p.
25. Prymak A. Vnesok Mykoly Fedotovycha Biliashivskoho v nauko-prosvitnytsku diialnist, Pershi chytannia pamiati M. F. Biliashivskoho: materialy nauk. konf. (Kyiv, 22 cherv. 2005 r.), Kyiv, 2006, pp. 111–114.
26. Sichynskiy V. Hromadski budynky, Selo (m. Kamianets-Podilskiy), 1918, Vol. 36–37, pp. 17–20.
27. Sichynskiy V. Dekoratsiia khudozhnyka Buriachka, Zhyttia Podillia (m. Kamianets-Podilskiy), 1919, 26 berez., pp. 4.
28. Storchai O. Khudozhni tvory Hryhoriia Pavlutskoho na kyivskykh vystavkakh 1910-kh roktiv, Obrazotvorche mystetstvo, 2013, Vol. 2 (86), pp. 118–119.
29. Sumtsov M. F. Vaha i krasa ukrainskoi narodnoi poezii, Cherkasy, 1917, 64 p.
30. Sumtsov M. F. Istorychni zrazky ukrainskoho literaturnoho yednannia, Cherkasy, 1918, 12 p.
31. Sumtsov M. F. Nacherk rozvytku ukrainskoi literaturnoi movy, Kharkiv, 1918, 40 p.

32. Sumtsov M. F. Slobozhane: istoryko-etnohrafichna rozvidka, Kharkiv, 1918, 240 p.
33. Sumtsov M. F. Khrestomatiia po ukrainskii literaturi. Dlia narodnikh vchyteliv, shkil uchytelskykh ta serednikh i dlia samoosvity, Kharkiv, 1918, 152 p.
34. Sumtsov Mykola Fedorovych [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: http://histori.pl.ua/Sumtsov_Mykola_Fedorovych, Data zvernennia: 06.11.2011.
35. Sumcov N. K Vserossijskomu s'ezdu xudozhnikov, Vestnik Xar'kovskogo istoriko-filologicheskogo obshchestva, Xar'kov, 1911–1913, Vol. 1, pp. 52–57.
36. Teliachyi Yu. V. V. Yu. Sichynskiy ta P. I. Kholodnyi: spivpratsia v haluzi ukrainskoho mystetstva, Podillia v zhytti, diialnosti i tvorchosti Yukhyma Sitsinskoho ta Volodymyra Sichynskoho: zb. materialiv mizhnar. nauk.-kraiezn. konf., prysviach. 150-richchiu vid dnia narodzh. Yu. Sitsinskoho i 115-richchiu vid dnia narodzh. V. Sichynskoho, Kamianets-Podilskiy, 2010, pp. 191–195.
37. Teliachyi Yu. V. Zhurnal «Nashe mynule» (1918 r.) yak dzherelo doslidzhennia kulturotvorchoi diialnosti ukrainskoi intelihentsii, Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho nats. un-tu im. I. Ohienka: zb. za pidsumkamy zvitnoi nauk. konf. vykladachiv, doktorantiv i aspirantiv, prysviach. 90-richchiu Kamianets-Podilskoho nats. un-tu. – [v 5 t.], Kamianets-Podilskiy, Kamianets-Podilskiy, 2008, Part 1, Vol. 7, pp. 88–91.
38. Teliachyi Yu. V. Kulturolohichni studii Mykoly Holubtsia (1917–1920), Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu im. I. Ohienka. Istorychni nauky, Kamianets-Podilskiy, 2010, Volume 3, pp. 406–415.
39. Teliachyi Yu. V. Ukrainska literaturno-mystetska intelihentsiia v natsionalno-kulturnomu vidrodzhenni (1917–1921 rr.): [monohr.], Ternopil, 2014, 600 p.
40. Ten H. Filosofiiia shtuky, Toronto, 1917, Issue I, 125 p.
41. Tysiachenko H. (Shyrotskyi K.) Do restavruvannia sv. Sofii Kyivskoi, Nova Rada, 1918, 28 lyst, p. 2.
42. Tysiachenko H. (Shyrotskyi K.) Do restavruvannia sv. Sofii Kyivskoi, Nova Rada, 1918, 30 lyst, p. 2.
43. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv-muzei literatury ta mystetstva Ukrainy, F. 50, Taranushenko S. A., Op. 1., Spr. 6., Avtobiohrafiiia Taranushenka S. A., 6 ark.
44. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv-muzei literatury ta mystetstva Ukrainy, F. 358, Vrona I. I., Op. 1, Spr. 382, Albom z maliunkamy. Akvarel, olivets. 1912–1917 rr., 43 ark.
45. Shirockij K. V. Kiev, Putevoditel' s planom g. Kieva i 58 illjustracijami, Kyiv, 1917, 346 p.
46. Shyrotskyi K. Lysty pro mystetstvo, Nova Rada, 1917, 28 kvit., Vol. 25, pp. 1–2.
47. Shyrotskyi K. Lysty pro mystetstvo, Nova Rada, 1917, 23 cherv., Vol. 71, pp. 1.
48. Shyrotskyi K. Starovynne mystetstvo Ukrainy, Kyiv, 1918, 23 p.
49. Shyrotskyi K. Ukrainska shtuka za chasiv starokniazivskykh, Kyiv, 1918, 15 p.
50. Shyrotskyi K. Ukrainske mystetstvo (v serii kartok), Kyiv, 1918, 144 lystivky.
51. Shmahalo R. Mystetska osvita v Ukraini seredyny XIX – seredyny XX st.: strukturuvannia, metodolohiia, khudozhni pozytsii, Lviv, 2005, 528 p.
52. Shmahalo R. Slovnyk myttsiv-pedahohiv Ukrainy ta z Ukrainy u sviti (1850–1950 rr.), Lviv, 2002, 144 p.
53. Shmit F. I. Iskusstvo – ego psihologiya, ego stilistika, ego e'voluciya, Har'kov, 1919, 328 p.
54. Shmit F. I. Iskusstvo drevnej Rusi-Ukrainy, Har'kov, 1919, 112 p.
55. Jas'kov V. G. Boris Kosarev o Velemire Hlebnikove v Har'kove letom 1919 goda [Elektronnyj resurs] / V. G. Jas'kov. – Rezhim dostupa: <http://www.ka2.ru/hadisy/jaskov.html>. – Data obrashhenija: 12.12.2013.

Аннотация

Активизация украинского искусствоведения как составляющего культуротворческого процесса революционного периода (1917–1921 гг.)

Телячий Ю.В.

В статье охарактеризовано развитие украинского искусствоведения как важного составляющего культуротворческого процесса революционного периода (1917–1921 гг.). Определено влияние национально-культурного возрождения на украинское искусствоведение. Выделены актуальные проблемы развития художественной жизни во времена УЦР, гетьманата Павла Скоропадского, Директории УНР, систематизированы наиболее важные результаты в области украинского искусствоведения. Указана ведущая тематика искусствоведческих исследований. Проанализировано содержание ряда искусствоведческих работ, контингент авторов, наиболее актуальные материалы. Установлен личный вклад в развитие отечественной науки искусствоведения таких исследователей, как Д. Антонович, Н. Биляшівський, Н. Голубець, Ф. Эрнст, Г. Лукомский, Н. Макаренко, В. Модзалевский, Н. Петров, Г. Павлуцкий, В. Сичинский, Н. Сумцов, С. Таранушенко, К. Широцкий, Ф. Шмит,

В. Щербаківський, Д. Щербаківський и др. Обобщено, что украинское искусствоведение в 1917–1921 гг. стало важной составляющей отечественного культурного процесса с ориентацией на национальное возрождение.

Ключевые слова: искусствоведение, искусствоведческая критика, украинская культура, национально-культурное возрождение, революция.

Summary

Intensification of Ukrainian Art Criticism as a Component of Cultural Creative Process of Revolutionary Period (1917–1921)

Teliachyi Yu.V.

The article characterizes the development of Ukrainian art criticism, – an important component of cultural creative process of revolutionary period (1917 – 1921). The influence of national-cultural revival on the Ukrainian art in general and the art critic sphere in particular has been determined. Topical problems of development of artistic life in the times of Ukrainian Central Council, Hetmanate of Pavlo Skoropadskyi, Directory of Ukrainian People's Republic have been distinguished, the most important results in the spheres of Ukrainian art criticism and artistic criticism have been systematized.

The leading thematic of art critical researches has been mentioned. The content of a number of art critical studies, the contingent of correspondents, the most topical materials have been analyzed. Personal contribution into the development of domestic art critical science of the following scientists has been determined: D. Antonovych, M. Biliashivskyi, M. Holubets, F. Ernst, H. Lukomskyi, M. Makarenko, V. Modzalevskyi, M. Petrov, H. Pavlutskyi, V. Sichynskyi, M. Sumtsov, S. Taranushenko, K. Shyrotskyi, F. Shmit, V. Shcherbakivskyi, D. Shcherbakivskyi and other. It is generalized that Ukrainian art criticism in 1917–1921 was an important component of domestic cultural process with the orientation to the national revival.

Key Words: art criticism, artistic criticism, Ukrainian culture, national-cultural revival, revolution.

УДК 378.637.016:78.03 (477)

Cherkasov V.F.,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
(city Kirovohrad)

Training of teachers of music and singing in the system of pedagogical education of the 60-s of XX century

Анотація. У статті досліджено та систематизовано процес розвитку музично-педагогічної освіти в Україні в 60-х рр. ХХ ст. Узагальнено досвід підготовки фахівців з вищою музично-педагогічною освітою на факультетах гуманітарного спрямування, де у 50-х – 60-х рр. випускники отримували дипломи філологів, істориків, географів з додатковою спеціальністю вчитель музики і співів. Обґрунтовано заснування перших музично-педагогічних факультетів при педагогічних інститутах у різних регіонах України (Київ, Луганськ, Дрогобич, Одеса, Запоріжжя). На основі аналізу архівних документів виявлено основні напрями роботи з формування професорсько-викладацького складу фахових кафедр, організації навчально-виховного процесу, створення художніх колективів, участі студентів у науково-дослідній роботі, проходження педагогічної практики у загальноосвітніх школах. Доведено значущість концертно-виконавської та музично-просвітницької діяльності в професійно-педагогічному становленні майбутніх учителів музики і співів. Доведено їхню роль в підвищенні рівня музично-естетичного виховання дітей і молоді у 60-х рр. минулого століття.

Ключові слова: музично-педагогічна освіта, музично-педагогічні факультети, педагогічні інститути, підготовка вчителів музики і співів, організація навчально-виховного процесу.

The main issue shaping... Full-fledged participation of Ukraine in the Bologna process, which is aimed at creating of a common European educational space, has resulted in solving of a number of problems both at theoretical and practical levels. Deep understanding of the patterns and main directions of modernization of musical-pedagogical education of Ukraine is possible only under condition of understanding and awareness of the historical experience of foreign and domestic education, heterogeneous processes of inheritance of the achievements of the musical-pedagogical area.

The basis of spiritual, social and cultural development of any society is a profound educational organization which aims to provide comprehensive development of a human as a personality, contribute to the formation of high moral, ethical and aesthetic qualities. Pedagogical higher education institutions, which carried out training of teachers of music and singing at the newly created musical-pedagogical